

ספר

נאמר מינים

פרשת

בהר - בהקותי

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

(א) ושבתה הארץ שבת לה'.
 ופירש"י ז"ל (ויקרא כ"ה ב' ד"ה שבת לה) לשם
 ה' כשם שנאמר בשבת צראשית.
 והרמז"ן ז"ל (ויקרא כ"ה ב' ד"ה שבת לה) טען
 ע"ז הלא לא נאמר כלל לה' לא
 בשבת, ולא צמועדות, ואדרבה
 נאמר "יהי לכם שבתון", וזיוס
 כיפור נאמר "שבת שבתון הוא
 לכם", ועוד קשה הלשון "ושבתה
 הארץ שבת" לשם ה', דצשלמא
 שבת ומועדות, אשר החוב מונח
 על קרקפתא דגזרא, שהאדם צריך
 לשבות מכל המלאכה, שייך לומר

לשם ה', כלומר שהאדם שובת
 מכל מלאכה צעזור ציווי הצורה
 ית"ש, אצל צציעית שהאדם מותר
 צכל מלאכה, והמנוה היא שהארץ
 תהא שובתת, איך שייך לומר
 ושבתה הארץ שבת לשם ה'.
 והרמז"ן ז"ל פי' כי כמו שנאמר
 בשבת צראשית "כי צו שבת
 וינפש", ע"כ "לא תעשה צו כל
 מלאכה", ולכן אמרו צתו"כ כי כן
 נאמר צשמיתה, כי היא צציעית
 צשנים יעיי"ש.

א ויקרא כ"ה ב' ד"ה שבת לה': לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית לשון רש"י (רש"י על ויקרא כ"ה:ב')
 ורבותינו לא כך נתכוונו במדרשם כי כל השבתות גם המועדים לשם ה' הן ולא יאמר באחד מהם "לה" אבל
 אמר (ויקרא כ"ג:ד) "יהיה לכם שבתון" ואמר ביום הכפורים (שם לב) "שבת שבתון הוא לכם" ולשון
 הברייתא בתורת כהנים (פרק א ב) שבת לה' כשם שנאמר בשבת בראשית כך נאמר בשביעית שבת לה' אבל
 פירוש "שבת לה' אלהיך" האמור בשבת בראשית (שמות כ י) כי בו שבת וינפש ועל כן לא תעשה כל מלאכה
 ולכך אמרו כי כן נאמר בשמיטה כי היא שביעית בשנים והנה בכאן עוררו אותנו בסוד גדול מסודות התורה
 כבר רמז לנו ר"א שכתב וטעם שבת לה' כיום השבת וסוד ימות עולם רמוז במקום הזה וכוף אזנך לשמוע
 מה שאני רשאי להשמיעך ממנו בלשון אשר אשמיעך ואם תזכה תתבונן כבר כתבתי בסדר בראשית (בראשית
 ב ג) כי ששת ימי בראשית הם ימות עולם ויום השביעי שבת לה' אלהיך (שמות כ ו) כי בו יהיה שבת לשם
 הגדול כמו ששנינו (תמיד פ"ז מ"ד) בשביעי מה היו אומרים מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא שכולה שבת
 ומנוחה לחיי העולמים והנה הימים רמז לאשר ברא במעשה בראשית והשנים ירמזו לאשר יהיה בבריאת כל
 ימי עולם ועל כן החמיר הכתוב בשמיטה יותר מכל חיבי לאוין וחיבי הגלות עליה כמו שהחמיר בעריות
 (ויקרא י"ח:כ"ח) שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה (ויקרא כ"ו:ל"ד) והחזיר הענין פעמים רבות כל ימי
 השמה תשבות (שם שם לה) ונאמר והארץ תעזב מהם ותרוץ את שבתותיה (שם שם מג) וכן שנינו (אבות
 פ"ה מ"ט) גלות באה על עינוי הדין ועל עוות הדין ועל שמיטת הארץ מפני שכל הכופר בה אינו מודה במעשה
 בראשית ובעולם הבא וכן החמיר הנביא וגזר גלות על שלוח עבדים בשנה השביעית שנאמר (ירמיה לד יג
 יד) אנכי כרתי ברית את אבותיכם וגו' מקץ שבע שנים וגו' כי גם בעבד שביעית כיובל כו' והיובל יודע עוד
 מבראשית עד ויכולו כי ישובו ביובל הכל איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו כי הוא מוסד המאמין יחריש
 וזהו שנאמר ושבתה הארץ שבת (כאן) וקראתם דרור בארץ (ויקרא כ"ה:י') כי היא ארץ החיים הנרמזת
 בפסוק הראשון (בראשית א א) שבה נאמר והארץ אזכור (ויקרא כ"ו:מ"ב) וכבר זכרתי זה פעמים ושמה לזה
 רמזו רבותינו (ר"ה כא) באמרם חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד כי כל
 שמיטה שער בית אחד והנה הודיעוהו כל ההויה מתחילה ועד סוף חוץ מן היובל קדש:

ויתכן לומר זכוונת רש"י ז"ל לפמ"ס לעיל צפרשת אמור דמועדים הם לצד זכר ליציאת מצרים, המורה על נסים חוץ לדרך הטבע, ושנת מורה על שתי קדושות, א' להעיד על הקצ"ה ששנת צמעשה צראשית, והוא הטבע, והצ', זכר ליציאת מצרים, נסים חוץ לדרך הטבע, יעיי"ש, ובשציעת אין המנוה על האדם לשבות מכל שאר מלאכות, רק שהאדמה תשבות ויעלה ח"ו על הדעת, אשר צו השציתה אשר הוא שלילות לצד צהאדמה, כי לא נמנא צו קדושה כלל, לא קדושה ראשונה של שנת, המורה "כי צו שנת מכל מלאכתו", ולא קדושה שני', המורה על נסים חוץ לדרך הטבע, לכן כתב רש"י ז"ל כי כאן נאמר "שנת לה'", לשם ה', כשם שנאמר בשנת צראשית, אין כוונתו לומר דצשנת צראשית נאמר לה', אלא ר"ל

דהתורה כתצה צשציעית שנת לה', לשם ה', לומר דגם צשציעית אשר האדמה לצדה שובתת מורה ג"כ צו השציתה אשר אנו מעידים על אחדותו ית"ש, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל כי שנת מורה על מעשה צראשית, והשציעית מורה על אחר הצריאה כל ימי העולם, פי' להעיד על הצורא ית', כי גם לאחר הצריאה, הוא ית"ש מנהיג את כל הצריאה, ואת כל הטבע, והוא ית"ש סובל את כל העולם ומנהיג אותה, וזה שכתב רש"י ז"ל לשם ה', כמו שנאמר בשנת צראשית, ר"ל הקדושה ראשונה של שנת, אשר אנו מעידים צו ית"ש כי צו שנת, וזאת נקרא שנת צראשית, ולא שנת סתם, כן נראה לפרש זכוונת רש"י ז"ל.

ובזה יש לפרש דצרי המד"ר^כ (ויק"ר א'
 א) ריש ויקרא דין חמי' חקלי'

^כ ויק"ר א' א' גברי כח עשי דברו, במה הכתוב מדבר, אמר רבי יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחת, לחדש אחד, שמא לשאר ימות השנה, ודין חמי חקליה בירה כרמיה בירה ויהב ארנונא ושתיק, יש לך גבור גדול מזה. ואם תאמר אינו מדבר בשומרי שביעית, נאמר

זיירא, כרמי זיירא, ושותק אין לך
 גזורי כח יותר מזה, כי סתם אדם
 לא יצין את זאת, ומתמיה, בשלמא
 בשבת קודש אשר האדם שוכח יס
 להכיר צוה, שמעיד על הקצ"ה
 ששבת צמעה בראשית, אבל
 בשביעית, דהאדמה לצדה שוכחת,
 ודין חמי כרמי זיירא, והוא אין
 שוכח, רק האדמה לצדה, אינו מצין
 דגם צוה מעיד על הקצ"ה, אבל
 כיון ששתוק, ומקבל על עצמו מלות
 שציתת האדמה לשם ה', ומעיד
 צוה, אשר ית"ש מנהיג הצריחה,
 ומסדר אותה לפי רצונו, אין לך
 גזורי כח יותר מזה.

וזה שפי' הר"ר זושא זל"ה מוצא
 בשפ"א צסס הנועם אלימלך^ג (פרשת בהר)
 דמה שנאמר בשביעית "וצויתי את
 ברכתי", הוא רק מחמת השאלה,
 "מה נאכל בשנה השביעית", ואם
 לא ישאל, לא נצרך להצווי של
 הצרכה, כי הצרכה מאל"י תצוה,
 פי' בדבריו הקדושים מאחר ששאל
 "מה נאכל" וגו', "הן לא נזרע"
 וגו', ותולה הכל הטבע, שמשום
 דלא נזרע לא יהא מה לאכול, ע"כ
 צריך ל"צויתי את ברכתי", ואם לא
 יעלה כלל שום הרהור בלבו, ויודע
 אשר הקצ"ה משדד את הטבע,
 ומנהיג הכל כרצונו ית"ש, אשר זאת
 הוא תכלית מלות שציתת שביעית,
 לא יצטרכו כלל ל"צויתי את ברכתי",

כאן: עשי דברו, ונאמר להלן (דברים טו, ב): וזה דבר השמטה, מה דבר שנאמר להלן בשומרי שביעית הכתוב מדבר, אף דבר האמור כאן בשומרי שביעית הכתוב מדבר. עשי דברו:

^גנועם אלימלך בהר: וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו' וצויתי את ברכתי לכם כו'. בשם אחי החסיד המפורסם, ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה, שדרך הקרא לכתוב איזה ייתור לשון בפסוק אפילו אות אחת, וע"ז מתורץ כמה קושיות, אבל הקושיא לא נכתב בעצמה בתורה, וכאן נכתב הקושיא בתורה, וטוב היה שלא לומר כ"א וצויתי את ברכתי וממילא לא יקשה שום אדם לומר מה נאכל. ונראה שהשי"ת ב"ה כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכים שפע לצרכי ב"ה, ודרך השפע שלא להפסיק כלל אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ב"ה המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים, ומתישין כח פמליא של מעלה ר"ל, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השי"ת ב"ה לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה, וזה הוא "וכי תאמרו" כו', שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו, ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש, "וכי תאמרו" פי' כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי "וצויתי" כו', אלא לא תתנהגו כך, ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל, תמיד לא יחסר כל בה.

שהצרכה אשר הוא חוץ לדרך הטבע
מאלי' צאה.

ובדברים אלו יש לומר דמשו"ה
כתבה התוה"ק צהר סיני אלל
שמיטה, ורש"י ז"ל^(ויקרא כ"ה א' ד"ה בהר)
כתב דצ"ח הכתוב ללמד, דכל דבור
שדבר הקצ"ה למשה, שמסיני הי'
כולם, כללותיהן ודקדוקיהן כו',
ומדוע כתבה התורה זאת דוקא אלל
שמיטה, ולא אלל שאר המצוות. חכן
י"ל דהנה הקצ"ה אמר "אנכי ה'
אלקין אשר הוציאתך מארץ
מצרים", ומקשים מדוע לא נאמר
אשר צרא שמים וארץ. אמנם י"ל
דהנה כתיב "צהויאלך את העם
ממצרים תעצדון את האלקים על
ההר הזה", כלומר ע"מ זה הוציא

הקצ"ה את ישראל ממצרים, שילמדו
דבר זה על הר סיני, להעיד על
אחדותו ית"ש, ושהוא צרא הכל,
וגם אחר הצריאה, הוא מנהיג את
כל העולמות, כפי רצונו ית"ש,
ומשו"ה אמר הקצ"ה צדיבור
הראשון "אנכי ה"א אשר הוציאתך
מארץ מצרים", כלומר יציאת מצרים
הי' ע"מ זה שיעידו ישראל על
הקצ"ה, שאמר אנכי ה"א. ועיין
צרמז"ן^(שמות כ' ב' ד"ה אנכי) ז"ל שם
צמקומו. וענין שציתת האדמה
בשציעית, הוא ג"כ לתכלית זה,
כמ"ש להעיד על הצורה ית"ש שגם
אחר הצריאה, הוא המנהיג ומשדד
את הטבע, ומשו"ה כתבה התורה
צהר סיני אלל שמיטה, להורות מה
שאמר "תעצדון את האלקים על

^ד ויקרא כ"ה א' ד"ה בהר סיני. מה ענין שמטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אף כלן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בת"כ; ונראה לי שכך פרושה: לפי שלא מצינו שמטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כלן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה, שמסיני היו כלם, כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב:

^ה שמות כ' ב' ד"ה אנכי ה' אלהיך: הדבור הזה מצות עשה, אמר אנכי ה', יורה ויצוה אותם שידעו ויאמינו כי יש ה', והוא אלהים להם, כלומר הווה, קדמון, מאתו היה הכל בחפץ ויכולת, והוא אלהים להם, שחייבים לעבוד אותו. ואמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי הוצאתם משם תורה על המציאות ועל החפץ, כי בידיעה ובהשגחה ממנו יצאנו משם, וגם תורה על החדוש, כי עם קדמות העולם לא ישתנה דבר מטבעו, ותורה על היכולת, והיכולת תורה על הייחוד, כמו שאמר (שמות ט':ד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. וזה טעם אשר הוצאתיך, כי הם היודעים ועדים בכל אלה:

ההר הזה", דגם תכלית שציתת הארץ הוא להעיד עליו ית"ש כנ"ל, וכל הדצרות כללותיהן ופרטותיהן הם הכל מסיני כנ"ל צסס רש"י ז"ל.

וגם יתכן לומר צזה, דהנה לכאורה מהכתוב "אז תראה הארץ את שבתותיה", נראה דגלות צית ראשון הי' צצביל שלא שבתו צשנה השציעית, כמ"ס רש"י ז"ל שס, ומפסוקי נציאים משמע דהי' על עון ע"ז, וגם חז"ל אמרו ציומא, מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שהי' צו ע"ז ג"ע שפכ"ד, וצמשנה אצות אמרו גלות צאה לעולם על ע"ז ועל ג"ע ועל שפכ"ד, ועל שמיטת קרקעות. אכן י"ל דזה וזה אחד הוא, דאם לא שובת הארץ צשציעית, אינו מעיד ח"ו על הקצ"ה שמנהיג את העולם, ומשדד את הטצע כרלונו, וזאת הוא שקול כע"ז, כמ"ס רש"י ז"ל ריש חולין דמחלל שבת כאילו עוצד ע"ז, דמה לי אם כפר צהקצ"ה, ומה לי אם

כפר צמעשיו, שלא שבת צמעשה צראשית, וכמ"כ אם אינו שובת צשציעית, כופר צהשגחתו ית"ש.

ולפמ"ס דשבת מונח החוב על קרקפתא דגצרא, ושציעית החיוב על הארץ שתהא שובתת, י"ל דשציעית כל יחיד ערב צעד הכלל, כי המצווה הוא על הכלל, למען שתהא כל הארץ שובתת, לפיכך צעון שציעית הי' העונש גלות לכל ישראל, גם על היחידים שהיו שובתים, וצחילול ש"ק לא מצינו שיחיד מישראל יהא ערב צעד הכלל, והטעם י"ל כי המצווה של שציעית הוא, "ושבתה הארץ", שכל הארץ תהא שובתת, כי שמיטה ויובל לדעת רצותינו נ"ע הוא לרמוז אשר כל השציעית הוא נקודת המרכז של ששה, והכלל סוצבת על נקודה זו, כמו שבת צראשית, וכמו שאמרו חז"ל שית שני הוי עלמא, וחד חריצ, וזה יום שכולו שבת, שכל דצר תחזור לשורשו. ועיין צמד"ר צמדצר, והצאתיו להלן. אכן שבת

הוא להעיד על העצה, שצרה הקצ"ה כל דבר, "וינת ציוס השציעי", ושציעית ויוזל הם להעיד על העתיד, שכל דבר יחזור לשורשו, ולותה התורה עדות זו על כל הכלל, וכל הארץ תהא שונתת.

ומצואר צזה שיטת התוס' גיטין ד' ל"ו ע"א ד"ה בזמן כו', דשמיטה תלוי ציוזל, ויוזל תלוי בזמן שכל יושציה עלי', וצצית שני נהג יוזל

ושמיטה, דכל י"צ שצטים עלו ציני עזרא, ועכשיו הוא רק מדרצנן יעיי"ש, והוא כנ"ל דעדות זו תלוי צכל ישראל, וי"ל ג"כ הטעם דע לעון שציעית גלות צא לעולם, משום דגלות הוא כמו מיתה ממס, כמו שנאמר "צמחשכים הושצני כמתי עולם", ומיתה היא ג"כ דחזור אדם לשורשו, "והרות תשיצ אל אלקים", וכמו שא"י תן לו כמו שנתנה לך, וק"ל, והוא רחום יכפר עון.

¹ גיטין ל"ו. ד"ה בזמן שאתה משמט כו': פירש בקונט' דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני כדאמר' בירושלמי בפרקין מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית כו' ובבית שני הואיל ולא נהג יובל שלא היו כל יושביה עליה לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמר' בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין היינו מדרבנן וקשה לר"ת דהיה לו להביא ההיא דירושלמי ואפי' נאמר דסמיק אההיא והך דהכא מייתי משום כספים אכתי קשה בריש מועד קטן (דף ב:) דפריך חרישה וזריעה בשביעית מי שרי ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא ההיא דירושלמי ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא ודהתם לא איירי בחרישה וזריעה אלא בשדות החוזרות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליוזל ולשביעית השמטת כספים דשמיטה משמטת כספים ולא יובל כדאמרין בהדיא בפרשת ראה אנכי ודריש לה מדבר השמיטה שמוט וה"ק בזמן שאתה משמט יובל אתה משמט שביעית כי ההיא דירושלמי ואר"ת דבבית שני נהג יובל דאמרין בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) ואשמים איל צאן על אשמתם מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי ועבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט.) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון כדאשכחן בספ"ק דהוריות (דף ו.) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי צדקיהו דבע"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפחה חרופה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף לא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (גיטין דף עד:) בראשונה היה נטמן התקינו כו' ואמרין נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט.) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיוזל נוהג ולא תיקון הלל פרוסבול לדורו שהרי היה בזמן הבית ודהלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה (שבת טו.) אלא לאחר חורבן דהוו ידעי דחרוב ביתא כדאמרין בנזיר בפ' ב"ש (נזיר דף לב:) והא דבעי בסמוך לדריה תקין לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד היה הפקר והא דאמר בסוף ערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע דיוזל לא נהג היינו למאי דס"ד התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו ולא היו בגלות בבל אלא ב' שבטים וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה אבל במסקנא דאמר' דירמיהו החזירן ויאשיהו מלך עליהן נמצאו דהיו שם מ"ב שבטים ואע"ג שלא עלו כולם חשיב כל יושביה ומיהו קשה דזיל קרי בי רב הוא דבעזרא מני לכל י"ב שבטים:

ב) וכי ימוך אחיך וגו', והחזקת בו וגו' וחי אחיך עמך. ההמשך של פסוק זה, לפרשיות הקודמים המדצרים משמיטה ויוזל, וגם לפרשה שלאחרי' המדצר ג"כ מיוזל, והמנוה של "והחזקת בו" כתיבה צאמלע פרשיות אלו, י"ל דהנה כתיב "ושנתה הארץ שנת לה'", ופירש"י ז"ל לשם ה', כמו שנאמר בשנת צראשית, והרמז"ן ז"ל הקשה הא לא נאמר כלל לא בשנתות, ולא צמועדים שנת לה', וכבר כתבתי מזה.

וי"ל עוד דהנה לכאורה נראה דהמנוה של שנת צראשית שלא לעשות מלאכה בשנת קודש והמנוה של שנת שנה שביעית, שאמרה תורה "ושנתה הארץ שנת לה'", אחת היא כמו שמצואר צמד"ר' פרשת אמור פרשה כ"ט פסקא י"א, כל השביעין חזיין לעולם כו', בשנים שביעי חזיב כו', צימים שביעי חזיב שנאמר "ויצרך חלקים את יום השביעי" כו', וצמד"ר' צמדצר פרשה ג', פסקא ח', אמר ר' לוי את מונא דצרים הרבה צרא הקצ"ה בעולם, וצירר לו אחת

^י ויק"ר כ"ט י"א כל השביעין חביבין לעולם, למעלן השביעי חביב, שמים ושמי השמים ורקיע ושחקים, זבול ומעון וערבות, וכתוב (תהלים סח, ה): סלו לרכב בערבות ביה שמו. בארצות, שביעית חביבה: ארץ, אדמה, ארקא, גיא, ציה, נשיה, תבל. וכתוב (תהלים ט, ט): והוא ישפט תבל בצדק ידן לאמים במישורים. בדורות שביעי חביב: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך. וכתוב (בראשית ה, כד): ויתהלך חנוך את האלהים. באבות שביעי חביב: אברהם, יצחק ויעקב, לוי, קהת, עמרם, משה. וכתוב (שמות יט, ג): ומשה עלה אל האלהים. בבנים השביעי חביב, שנאמר (דברי הימים א ב, טו): דויד [הוא] השביעי. במלכים השביעי חביב: שאול, איש בשת, דוד, שלמה, רחבעם, אביה, אסא. וכתוב (דברי הימים ב יד, י): ויקרא אסא אל ה'. בשנים שביעי חביב, שנאמר (שמות כג, יא): והשביעית תשמטנה ונטשתה. בשמטין שביעי חביב, שנאמר (ויקרא כה, י): וקדשתם את שנת החמשים. בימים שביעי חביב, שנאמר (בראשית ב, ג): ויברך אלהים את יום השביעי. בחדשים שביעי חביב, שנאמר (ויקרא כג, כד): בחדש השביעי באחד לחדש:

^י במד"ר ג' ח' אמר רבי לוי את מוצא דברים הרבה ברא הקדוש ברוך הוא בעולם וברר לו אחד מהם, ברא שבעה ימים ובחר הקדוש ברוך הוא בשבת, שנאמר (בראשית ב, ג): ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. ברא שנים וברר לו אחד מהם, שנאמר (ויקרא כה, ב): ושבתה הארץ שבת לה'. ברא שבעים וברר לו אחד מהם, שנאמר (ויקרא כה, י): וקדשתם את שנת החמשים שנה. ברא ארצות וברר לו אחד מהם, ארץ ישראל, שנאמר (דברים יא, יב): תמיד עיני ה' אלהיך בה. וכן הקדוש ברוך הוא קורא אותה ארצו, שנאמר (יואל ד, ב): ואת ארצי חלקו. ברא רקיעים וברר לו אחד מהם, זה ערבות, שנאמר (תהלים סח, ה): סלו לרכב בערבות. ברא אמות וברר לו אחת מהם, אלו ישראל, שנאמר (דברים יד, ב): ובך בחר ה' להיות לו לעם סגלה. ברא שבטים וברר לו אחד מהם, זה שבט לוי, שנאמר: ובחר אתו מכל שבטי ישראל. לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא למשה שיפקדם מבן חדש, מפני שהוא מחבבן ביותר:

מהם, צרא לו ז' ימים וצחר הקצ"ה
 צצצת כו', צרא שנים, וצירר לו
 אחת מהם, שנאמר "ושצתה הארץ
 שצת לה'", צרא שציעית, וצירר לו
 אחת מהם, שנאמר "וקדשתם את
 שנת החמשים שנה" כו', וכנראה
 שהקצ"ה רצה לזכות אותנו, כדי
 שנוכל לקבל את הקדושה העליונה
 של שצת ושל שציעית, וכמבואר
 בצפריים הקדושים, וכמ"ש לעיל,
 וצשניהם נריך האדם להכין את
 עצמו צמנות הללו, לקבל את
 הקדושה השורה עליו מלמעלה,
 ואעפ"כ יש חילוק צין שצת
 צראשית, לשנה שציעית.
 דצצת צראשית הקדושה צא
 מלמעלה צלי התעוררות התחתונים,
 כמ"ש צפרשת המן, "ראו כי ה'
 נתן לכם את השצת", וחז"ל אמרו

צצצת ד' י' ע"צ על הפסוק
 הנאמר צכי תשא "לדעת כי אני
 ה' מקדשכם", ח"ל הקצ"ה למשה,
 מתנה טובה יש לי צצית גנזי, ושצת
 שמה, ואני מצקש לתנה לישראל,
 לך והודיעם, ופרש"י ז"ל להודיעם
 אני צא, שאני רוצה לקדשם, ועיין
 צמהרש"ח" שם, וזה שצדרו חז"ל
 לומר צא"י מקדש השצת, שהקצ"ה
 נותן הקדושה של שצת לישראל,
 והוא צחי' נשמה יתרה, כמבואר
 צציה' ד' ט"ז ע"א, והוא
 התעוררות עליון צחי' תושב"כ, צלי
 סיוע של התחתונים, חצל קדושה
 של שנה השציעית, הוא ע"י
 התעוררות ישראל שמשדלים
 שהארץ תהא שוצת צשנה השציעית
 לשם ה', והוא צחי' התעוררות
 התחתונים, צחי' תושב"פ, כמו

^ט בח"א ד"ה בבית גנזי כו' למסקנא דמוקי לה במתן שכרה דלא עבידא לאגלווי ניחא דמתנה טובה היא שבת דעוה"ב שכולו טוב ושבת והיינו בבית גנזי ע"ש שהוא רב טוב הצפון לצדיקים לעוה"ב שנאמר בו עין לא ראתה אלהים וגו' אבל השתא דס"ד דאשבת דעוה"ז גופיה קאמר הכי דהיינו דעבידא לאגלווי נראה לפרש דהיינו מתנה טובה שניתן למנוחה דמלאכת ו' ימים הוא מכלל קללות אדה"ר דכתיב בעצבון תאכלנה וגו' בזעת אפיק תאכל וגו' וע"כ בן נח אסור בו דאמרינן בפרק ד' מיתות בן נח ששבת חייב כו' והיינו בבית גנזי כמו קודם שחטא אדם שהיה לו מנוחה בכל הימים ועיין עוד בזה במס' ביצה:

^י ביצה ט"ז. ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו יבדאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש:

שמצואר צמד"ר ויקרא פרשה א'
 ודין חמי חקלי ציירא, כרמי ציירא,
 ויהצי ארנונא ושותק, יש לך גבור
 גדול מזה, ונאמר עליהם גבורי כח
 עושי דברו, פי' שמפקיר הכל לשם
 ה', כדי שיחול חלקותו ית"ש עליו,
 וי"ל שזה כוונת הזוה"ק ריש
 פרשה זו (ק"ה) צסוף המאמר, וז"ל
 וכדין הוה לי נייחא מכלא, ולא
 אשתכח אלא אמתא צבעלה, הה"ד
 כי תצאו וגו', ושבתה הארץ, נייחא
 ודאי עכ"ל, והוא כנ"ל התעוררות
 התחתונים וק"ל.

אכן כשהקדושה צא ע"י התעוררות
 התחתונים צריך כל יחיד לכלול עצמו
 בקדושת כלל ישראל, כי אדם פרטי
 אינו צנחו להתעוררות זה, שיהא
 ראוי לקדושה זו, וע"כ צריך כ"א
 מישראל להיות ערצ צעד הכלל,
 למען שכל הארץ תהא שובתת,
 כמ"ש לעיל, ואי צשפ"א למרן

אדמו"ר זל"ה זי"ע ועכי"א פרשה
 זו, דע"י כח וזכות של ג' אצות,
 יכולים לגבור על ג' עצירות, אשר
 מחוייבים למסור עצמינו, וזאת זכו
 ישראל מעצמם שיכולים להתאחד
 ולאגוד עצמם כאיש אחד בלב אחד,
 כמו שנאמר "ויחן שם ישראל נגד
 ההר", ופרשו חז"ל כאיש אחד בלב
 אחד, פי' ג"כ כנ"ל שע"י
 התעוררות הכלל צלי פרידא, יכולים
 הכלל ישראל לזכות להתגלות
 השכינה, ולקבל את התוה"ק אשר
 נתן לנו הקצ"ה, וכמ"כ הוא צשנה
 השציעית כנ"ל.

וזה הוא ענין שמיטה אלל הר סיני,
 פי' כמו שזכו ישראל ע"י שהתאחדו
 כאיש אחד בלב אחד לקבלת התורה
 צהר סיני, כמ"כ היא אלל שציעית,
 וזה כוונת רש"י ז"ל שבת לה' לשם
 ה', שישראל צריכים להתאחד עצמם
 צמלות שציתת הארץ לשם ה', שיחול

^א "זוה"ק בהר ק"ח. תא חזי, כיון דעאלו ישראל לארעא, לא אשתכחו בה דינין תתאין, וכנסת ישראל הות
 בה בנייחא, על כנפי דכרובים. כמה דאתמר, דכתיב, (ישעיהו א': כ"א) צדק ילין בה. כדין הות לה נייחא מכלא.
 דהא ישראל לא ניימין, עד דמקרבי קרבנא דבין הערבים, ואסתליקו דינין. ועולה הוה אתוקד על מדבחא,
 וכדין הוה לה נייחא מכלא, ולא אשתכח אלא אתתא בבעלה, דהא הוה דכתיב כי תבאו וגו' ושבתה הארץ,
 נייחא ודאי. (ויקרא כ"ה: ב') ושבתה הארץ שבת ליי', שבת ליי' ממש:

מישראל, לזכות לקדושה עליונה כנ"ל.

והתורה"ק נתנה ענה שיוכלו כל ישראל להתאחד ברזא דאחד צמנוה זו, "וכי ימוך אחיך" וגו', "והחזקת צו" וגו', להרגיש כי חזרו העני והמך הוא אחיו והוא אחד מאזריו, ואחוז צו, ולשון והחזקת הוא מלשון והחזיקה לשון אחיזה, ועי"כ יהיו ישראל מתאחדין, וכמ"ס "וקרב אותם אחד אל אחד" וגו', ויהיו לאחדים צידך, וצית ראשון נחרצ ע"י עון שזיעית, וצית שני מפני שנאת חנם, ושניהם אחד, כי מה שלא שצתו צשנה השזיעית, ע"כ שלא יוכלו להתאחד, וזה הוא עצמו שנאת חנם, ונוכה לעבוד אותו ית"ש שכם אחד, וצלל"ג, אמן.

עליהם מלכותו וקדושתו ית"ש, כשם שנאמר צשצת צראשית אין כוונתו שנאמר שם שצת לה', רק כמו צשצת צראשית אשר הקדושה צא מלמעלה, ואדם מלמטה צלי התעוררות שלו מקבל הקדושה ונשמה יתירה היורדת עליו מאת ה' ית"ש, כן "ושצתה הארץ צשנה השזיעית" ע"י כלל ישראל לשם ה', ועי"כ יחול עליהם הקדושה מלמעלה, ולא מיציעיא לדעת מרן הצ"י דהפקר של פירות שזיעית אינו אפקעתא דמלכא, רק מצוה על צעל השדה להפקיר את פירותיו צשנה השזיעית, שי"ל כמ"ס דקדושת שזיעית צא ע"י התעוררות התחתונים, אלא אפילו לדעת המהרי"ט ח"א סימן מ"צ דהוא אפקעתא דמלכא, דאפילו אם הצעל השדה אינו מפקיר פירותיו אעפ"כ הם ממילא הפקר, מ"מ י"ל דהקצ"ה עשה כן, והפקיר את פירות השדה של כל אדם מישראל צשזיעית, כדי שיתעורר כל אדם

(א) אם בחקותי תלכו, ואי' צמד"ר"א (ויק"ר ל"ה א') פרשה זו, הה"ד "חסצתי דרכי, ואשיבה רגלי אל עדותיך", אמר דוד, רצש"ע בכל יום ויום הייתי מחסצ ואומר למקום פלוני ולצית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מציאות אותי לצתי כנסיות ולצתי מדרשות, הה"ד "ואשיבה רגלי אל עדותיך" ע"כ המדרש. וי"ל בזה ע"פ מה ששמעתי צס כ"ק מרן אדמו"ר הקדוש זל"ה זי"ע ועכ"ל על המדרש³ צפרשת

כי תלח (דב"ר י"ב) לא גילה הקצ"ה מתן שכון של מצוות חוץ משתי מצוות, החמורה שבחמורות, והקלה שבקלות כו', והקלה שילוח הקן כו', ואמר הטעם שנקרא מצוות שילוח הקן מצוה קלה, כי כל מצוה, המצוה צפני עצמה אינה קשה כ"כ לקיים, ומה שהי"ה"ר מניח עצמו שהאדם לא יקיים את המצוה הוא לצד על הכנה של המצוה, ואצל שילוח הקן אמרה תורה "כי יקרא", ודרשינן פרט למזומן, ואין צמציאות כלל

^א ויק"ר ל"ה א' אם בחקותי תלכו (ויקרא כו, ג), הדא הוא דכתיב (תהלים קיט, נט): חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב: ואשיבה רגלי אל עדתיך, רב הונא בשם רבי אחא אמר חשבתי מתן שכון של מצוות והפסדן של עברות, ואשיבה רגלי אל עדתיך. רבי מנחם חתנא דרבי אלעזר בר אבינא אמר, חשבתי מה שכתבת לנו בתורה: אם בחקותי תלכו, ומה כתיב תמן (ויקרא כו, ו): ונתתי שלום בארץ, (ויקרא כו, יד): ואם לא תשמעו לי, מה כתיב תמן (ויקרא כו, יח): ויספתי ליסרה אתכם. רבי אבא בריה דרבי חי'א בשם רבי יונתן אמר, חשבתי ברכות חשבתי קללות. ברכות מאל"ף עד תי"ו, קללות מן וי"ו ועד ה"א, ולא עוד אלא שהן הפוכות. אמר רבי אבין אם זכיתן הריני הופך לכם קללות לברכות, אימתי כשתשמרו את תורתי, הדא הוא דכתיב: אם בחקותי תלכו:

^ב דב"ר ו' ב' זה שאמר הכתוב (משלי ה, ו): ארח חיים פן תפלו נעו מעגלתיה לא תדע. מהו ארח חיים פן תפלו, אמר רבי אבא בר כהנא, אמר הקדוש ברוך הוא לא תהא יושב ומשקל במצוותיה של תורה, כענין שנאמר (ישעיה מ, יב): ושקל בפלס הרים, לא תהא אומר הואיל והמצוה הזו גדולה אני עושה אותה ששכרה מרבה, והואיל וזו מצוה קלה איני עושה אותה, מה עשה הקדוש ברוך הוא לא גלה לבריות מהו מתן שכרה של כל מצוה ומצוה, כדי שיעשו כל המצוות בתם, מנין, שנאמר: נעו מעגלתיה לא תדע. למה הדבר דומה למלך ששכר לו פועלים והכניס אותן לתוך פרדסו, סתם ולא גלה להן מהו שכרו של פרדס, שלא יניחו דבר ששכרו מועט וילכו ויעשו דבר ששכרו מרבה, בערב קרא לכל אחד ואחד אמר לו תחת איזה אילן עשית, אמר לו תחת זה, אמר לו פלפל הוא שכרו זהוב אחד, קרא לאחר אמר לו תחת איזה אילן עשית, אמר לו תחת זה, אמר לו שכרו חצי זהוב פרח לבן הוא. קרא לאחר אמר לו תחת איזה אילן עשית, אמר לו תחת זה, אמר לו זית הוא שכרו מאתים זוז. אמרו לו לא היית צריך להודיע אותנו איזה אילן שכרו מרבה כדי שנעשה תחתיו, אמר להם המלך, אלו הודעתי היאך היה כל פרדסי נעשה. כך לא גלה הקדוש ברוך הוא מתן שכון של מצוות, חוץ משתי מצוות, החמורה שבחמורות והקלה שבקלות, כבוד אב ואם, חמורה שבחמורות, ומתן שכרה אריכות ימים, שנאמר (שמות כ, יב): כבד את אביך ואת אמך למען יארכו ימך. והקלה, שלוח הקן, ומהו שכרה, אריכות ימים, שנאמר (דברים כב, ז): שלח תשלח את האם וגו' והארכת ימים, הוי כי יקרא קן צפור:

הכנה למנות שילוח הקן, לכן נקרא מנות שילוח הקן קלה שבקלות דהמנוה עצמה קלה לעשות, דאין היצה"ר מניח עצמו עלי'.

ובזה י"לכאן דקשה להו לרבותינו אמאי נאמר "אם בחוקותי תלכו", ולא נאמר אם את חקותי תעשו, ותראו כי דוד המלך ע"ה אמר "חשבתי דרכי ואשיצה רגלי אל עדותיך", כי לא הי' ירא דוד המלך ע"ה ממניעת המנוה עצמה, רק הי' ירא מהכנה של מנוה, כי אולי לא יעוזב לו היצה"ר לעשות את הכנה של המנוה, והליכה נקראת גם הכנה של המנוה, כמו שאי' באצות הולך ואינו עושה שכר הליכה צידו כו', וזאת שאמר דוד בכל יום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני כו', אני הולך, פי' כי ירא כי אולי ח"ו לא יעוזב לו היצה"ר

לעשות הכנה של המנוה שנקראת הליכה, "ואשיצה רגלי אל עדותיך", פי' כי התחכם כנגד היצה"ר, והיו רגלי מציאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וע"י כן עשה המנוה בהכנה וקיים המנוה כתקנה, וכמו שאי' שם באצות הולך ועושה, חסיד, פי' גם כן הכנה ועשיית המנוה.

וזאת בעצמו פי' כאן "אם בחקותי תלכו" לעשות הכנה להמנוה, כמו מנוה עצמה, וכמו שאמר ר' יוחנן בסוטה^ג ד' כ"ג ע"א למדנו יראת חטא מצתולה וקיבול שכר מאלמנה, שאמרה לו ולא שכר פסיעות יש, אם יש בית הכנסת בשכונתי, ואני בא לבית מדרשך להתפלל, ועיין ברש"י צ"מ ד' ק"ו ע"א.

וכן י"ל להיפך אלל עצירה ח"ו, עיקר המלחמה לנצח את הצעל

^ג סוטה כ"ב. ת"ר בתולה צליינית ואלמנה שובבית וקטן שלא כלו לו חדשיו הרי אלו מבלי עולם איני והאמר רבי יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה וקיבול שכר מאלמנה יראת חטא מבתולה דר' יוחנן שמעה לה היא בתולה דנפלה אאפה וקאמרה רבש"ע בראת גן עדן ובראת גיהנם בראת צדיקים ובראת רשעים יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם קיבול שכר מאלמנה דהיא אלמנה דהואי בי כנישתא בשיבבותה כל יומא הות אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן אמר לה בתי לא בית הכנסת בשיבבותך אמרה ליה רבי ולא שכר פסיעות יש לי כי קאמר כגון יוחני בת רטיבי:

דבר, אינו על עצירה עצמה ר"ל, רק על הכנה לעצירה, וכמו שא"י ציומא ד' כ"ט ע"א הרהורי עצירה קשה מעצירה, ויתכן לומר דזאת הכוונה במסכת אבות, הוי רץ למנוה קלה, וזורת מן העצירה, ולכאורה אינו מוצן, אמאי נקרא מנוה קלה, הא אי אתה יודע מתן שכרן של מנוות, ועוד הא התנא זא לאשמועינן דבר וחילופו, ומה הכוונה שאמר וזורת מן העצירה סתם, ולא אמר ג"כ מן העצירה קלה, כמו שאמר הוי רץ למנוה קלה אכן י"ל דכוונת התנא הוי רץ למנוה קלה, היינו להכנה של המנוה, וזאת נקראת מנוה קלה, כי בשעה שעושה את הכנה של המנוה, עדיין אינו מקיים את המנוה עצמה, וע"ז אמר הוי רץ למנוה קלה, שנקראת הכנה של המנוה הליכה וריצה כנ"ל, ואשר אח"כ דבר וחילופו וזורת מן העצירה היינו ג"כ לצרות מן הרהורי עצירה, שהצריחה הוא ג"כ צרגלים,

שנקראת הרהורי עצירה הכנה לעצירה, ונקראת עצירה, כי הרהורי עצירה קשה מעצירה, ואמר התנא אח"כ הטעם שמנוה גוררת מנוה, ועצירה גוררת עצירה, כי ע"י שמחשב דעתו ומכין את נפשו ורצונו להמנוה, עוזר לו השי"ת שמקיים את המנוה כתקונה, ולהיפך ר"ל על שמחשב דעתו ומהרהר אחר עצירה גוררת עצירה, שנכשל בעצירה עצמה ר"ל, וזאת שאמר התנא אח"כ ששכר מנוה, מנוה, ושכר עצירה, עצירה ג"כ הכוונה על הכנה של המנוה, נותן לו הקצ"ה שכר שעושה המנוה בעצמו כתקונה, ולהיפך ח"ו ע"י הרהורי עצירה עושה ר"ל עצירה עצמה, ועיין ציומא ד' ע"ד ע"ז על פסוק "טוב מראה עינים מהלך נפש" אמר ר"ל טוב מראה עינים באשה, יותר מגופו של מעשה, השי"ת יצילנו מכל רע ר"ל.